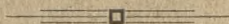

DOUA
DOCUMENTE MODERNE
BULGARE

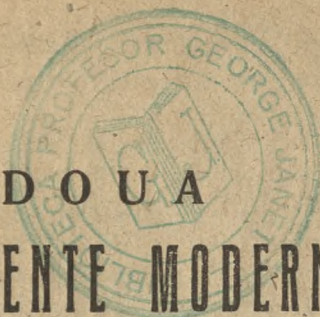
N. IORGA

ȘTEFAN BERECHET

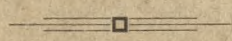
VIRGIL POPESCU-RÂMNICIANU

1918

D O U A
DOCUMENTE MODERNE
B U L G A R E

N. IORGA
ȘTEFAN BERECHET
VIRGIL POPESCU-RÂMNICÉANU

446.895

1 9 1 8

D

IN LOC DE PREFAȚĂ.

Iubite prietene,

Dacă îndrăznesc să-ți scriu aceste rânduri, o fac numai din dragostea ce știu că o ai față de patria și neamul nostru. Îți scriu pentru a-ți atrage privirea spre un drum mai larg pe care toți călătorii unui neam trebuie să meargă, dacă voiesc ca țara lor să dăinuiască cât mai îndelung, revărsând mulțumirea asupra tuturor fiilor ei.

Până acum neamul nostru, în stratele sale înțelegătoare, a desprețuit tot ce se găsea și trăia în jurul lui. Așa de pildă, fiecare din noi știe cum am desprețuit pe toate popoarele din cele patru laturi ale țării noastre. Acest dispreț ne-a ținut departe de ori ce cercetare a lor. Și ce foloase mari am fi tras din acest studiu, dacă fie care din noi am fi avut partea noastră de muncă cu care am fi ajutat țării atunci când se cerea! Toți tinerii noștri aleargă spre luminile apusului, ca de acolo peste foarte scurtă vreme să se

întoarce la căminul patriei cerându-i un loc în școala noastră înaltă. Nu este aici locul să-ți spun, cum vin de pregătiți, și dacă din munca lor se revarsă acel foios pe care țara îl așteaptă de la fii săi. Socotesc, că nu spun prea mult, dacă odată la aceasta, că școala noastră înaltă¹⁾ nu este pusă pe adevăratul ei temelie curat național ca să poată răspunde la nevoile poporului nostru. Din pricina lipsei de oameni înțelegători ai nevoilor noastre, țara noastră a căzut în neertate greșeli pe cari nu făptuitorii le ispășesc, ci mulțimea cea nevoiașă, care veșnic poartă sarcina păcatelor streine. Și făptuitorii acestor greșeli suntem noi cu toții, căci fiecare avem o parte de drept la muncă și la urmările ei. Cu toții vedem rana, dar nimeni nu vine cu sfatul și cu fapta. Boale avem din destul, dar lipsesc doctorii, cari să pună balsamul pe ele. Fiecare ne simțim datori a arăta din vreme tot ceia ce privește și ajută la viitorul țării care ne încălzește și ne apără. Păcatul nostru este că mai mult vorbim de cât lucrăm.

1) D-l profesor N. Iorga a luptat cu fapta atâția ani ca să întemeieze un institut — completare a Universității, — dar cât a răzbătut el în mulțimea noastră studioasă și câtă trudă îl ține, numai d-sa și cei câți l-au urmat și ajutat, o pot spune.

Din cele spuse cu privire la învățătura în părțile din apusul depărtat nu reese, că nu trebuie să știm și ceia ce se petrece acolo, dar iarăși nu ne este îngăduit să părăsim datoria de a cerceta în primul rând pe vecinii cu cari trăim pururea.

Dragul meu, pentru a-ți dovedi că nu am lucrat nimic pentru a afla și a ispiti duhul de care sunt plini vecinii noștri, ura pe care o hrănesc împotriva noastră și treapta lor de nerecunoștință, nu am de cât să-ți zugrăvesc icoana, care urmează:

Eram la Turtucaia, în toamna anului 1913. Abia ne înstăpâniserăm peste acest colț din miazăzi a Dobrogei vechi. Numai eu știu câte silințe am trebuit să cheltuesc ca să pot găsi o odăiță pentru a studia mai cu rod limba acestui popor! În fața casei unde locuiam, o tânără mamă bulgară se trudia să învețe pe copilă să cânte „Sumi Marița“. Am întrebat-o de ce se mai trudește atâta, căci acest cântec nu este al bulgarilor din părțile acelea, ci al bandelor de comitații din părțile din jos de Balcani, și apoi acum ca cetățeană româncă nu-i mai este îngăduit să-l cânte. Ea mi-a răspuns cu o serioasă mândrie: „Trupește, da, dar sufletește încă nu; căci sufletul nu se poate pune la închi-soare; el zboară totdeauna, ori cât de

puternic ar fi ținut în obezi, întracolo unde îl cheamă datoria sa". In aceste cuvinte ale bulgăroaicei am înțeles ura fără hotar a întregului ei neam contra neamului meu, și în acelaș timp, iubirea fanatică față de nația sa.

Aici este o adâncă mare de adevăruri pe care ar trebui cel puțin acum să o înțelegem pentru zilele ce vin.

A sosit războiul cu luptele din jurul acestei cetăți pe care „generalul“ le descrie cu un condei de adevărat țaran rău crescut. Înțelegi tu cât de îndârjită, încleștare a trebuit să fie între acei cari voiau să ne smulgă cetatea cu ori ce preț, și ceilalți ai căror părinți își odihnesc oasele la Grivița, Opanez, Rahova și Vidin, despre care „generalul“ liberat de ei a uitat când a scris „dezastrul“ și ale căror nume sunt scrise în aur proaspăt pe pereții unui monument din mijlocul Plevnei pe cari noi cu o lună înapoi le văzusem, dar „generalul“ se vede, nu le putu e descifra.

Toate acestea le săvârșiseră părinții noștri, cari merseseră de bună voie la moarte, că prin moartea lor să dea viață celui care răspunde cu o așa de cunoscută nerecunoștință firească nației, dând prin aceasta o urâtă pildă întregului popor, căruia i-a dat ființă liberă părinții noștri. De ce nu am

spune și noi ca și el; „Dumnezeu nu uită, el plătește fiecăruia însă, după drept“. Mai este încă până la capăt. Lupta este în curs. Procesul nu este terminat. Lauda are valoare numai atunci când vom sta față către față și numai cu mijloacele noastre singure!

Vezi, dragul meu, tocmai despre această voesc să-ți vorbesc. Dacă fiecare eram la datoria noastră, nu ne apuca vârtejul fără pregătirea trebuitoare. Te doare numai când ști că puteam să răspundem frumos la această întrebare, care nu se repetă așa de des în viața popoarelor. Dacă am fi studiat pe cei din jurul nostru, nu ar avea de ce să ne doară așa de tare inima și sufletul. Nu de geaba se zice, că istoria învățându-ne trecutul, ne șoptește la urechi și viitorul. Ne-ar fi spus multe lucruri, cari ne-ar fi deschis ochii, dar ne-am lenevit. Cine știe câtă târâre cuprind toate actele politice bulgare și literatura acestui popor până la izbăvirea de desrobire la care a lucrat sângele părinților noștri. Trecând cu studiul și peste anii grei ai poporului „voinic“ dela Turtucaia, ușor am fi simțit toate poftele bulgare pentru o împărăție cât mai întinsă dincolo de hotarele de față. Cine a trecut cu privirea peste manualele lor de geografie și istorie ar fi înțeles aceasta mai din vreme! Profesorul vrednic cercetă-

tor al Balcanului și națiilor din el, ne-ar fi dat lucruri scumpe, cari ajută la vremuri de grea cumpănă. Militarul cu adevărată dragoste de misiunea sa ar fi însemnat cu scumpătate tot ceia ce îi trebuia pentru datele sale cu privire la apărarea țării sale și la atacul dușmanului nesățios. Și la toate acestea ajută mult cunoașterea limbei poporului pe care dorești să-l studiezi. Câți bulgari știu limba noastră ca să nu mai întreb câți români știu pe a lor? Acum, cred, că se înțelege destul de limpede de ce luptătorii generalului Toșev știau toate forturile cetății noastre, și de ce mergeau fără greș. Le socotiseră alții înaintea lor. Așa se iubește țară! Să mi se erte îndrăzneala!

În timpul armistițiului, vorbind cu înfățișătorul Bulgariei, un căpitan de marină, care era în purtare la fel cași „generalul”, l-am întrebat, de ce comunicatele bulgare dela începutul războiului lor cu noi calcă adevărul, înșelând soldatul luptător. El înainte de a-mi da răspunsul la întrebarea mea, mirat m-a întrebat de unde știu bulgărește, nu cumva sunt din Dobrogea, și dacă nu cumva am fost la Sofia? l-am răspuns, că „am învățat bulgărește ca să mă conving din studiul limbei, că poporul bulgar nu este de origină slavă, și la So-

fia nu am voit să intrăm, înduplecându-ne la rugăciunea țarului lor, iar dacă ei au intrat în București, nu au fost cei dintâi, și nici nu i-a rugat nimeni din noi ca să nu o facă". Când mi-a dat răspunsul la chestiunea comunicatelor, mi-a spus un lucru pe care nu-l voi uita niciodată, și pe care țin să ți-l spun și ție. „Pentru a birui, să învățați soldatul să urască cum urăște al nostru." Căpitanul bulgar avea dreptate, dar el voia să-mi spună prin aceasta, înțelegând, că trebuia să-i cunoaștem mai bine de cum i-am cunoscut.

Pentru a te apăra trebuie să ști tot ce se mișcă în jurul tău. Așa zice un proverb al străbunilor noștri latini: „Dacă vrei pace, pregătește-te de război." Căci cum te vei apăra de vecin, dacă nu ști cum, și cu ce este înarmat? Pentru a-i ști toate aceste lucruri se cere muncă, care se începe de la a le prinde toate ascunsurile. Din cercetarea serioasă am fi văzut pe cine ne putem rezema și pe cine nu. Cine nu admiră astăzi sufletul sârb? Și noi, dacă nu l-am desprețuit, totuși l-am privit cu neîncredere și fără nădejde. N-am știut pe cine să iubim și pe cine să urâm.

Dragul meu, am ținut să-ți spun aceste lucruri spre a ne îndemna unul pe altul la lucrul cel bun și folositor patriei. Tre-

buie să pornim pe o cale nouă, pe calea muncii serioase, singurul izvor al iubirei de neam. A sosit clipa când trebuie să desprețuim vorbele mari, umflate, în cari nu-s zămislite semințele roditoare ale muncii sânguincioase, în care zace adevăratul foc al iubirei de neam.

La cuprinsul celor două lucruri din acesta cărticică pe care ți-o înfățișez, a răspuns d-l profesor N. Iorga, pe care te îndem cu tot dinadinsul să o citești din nou, dacă din întâmplare, ți-a scăpat din vedere ¹⁾.

28 Iunie 1918.

Al tău ca totdeauna,
Ștefan Berechet

1). Cele două răspunsuri s'au publicat cu îngăduirea autorului.

CUVINTELE UNUI SOLDAT¹⁾

Generalul de infanterie Toșev, care a comandat și la Turtucaia și în toată expediția Bulgarilor în Dobrogea, cu știuta organizare, înarmare și conducere pur germană, s'a hotărât să lase pentru urmași povestirea isprăvilor îndeplinite de dânsul.

Pentru că aceste isprăvi chiar sunt destul de importante, dar și pentru a se ști rolul pe care l-a jucat el însuși, nu ca strateg, căci pentru aceasta erau Germanii, dar ca însuflețitor al trupelor sale, ca erou al celei mai înflăcărâte retorice, ca înnoitor în epopeia bulgărească dela 1916 al exhortațiunilor și imprecățiunilor homerice. „Eram“, spune el, „cu toții atât de entusiasmați, că nu-mi aduc aminte decât că, la sfârșitul vorbirei mele, suit pe automobil, gesticulam, amenințând cu pumni spre Turtucaia și repetam mereu: *Veți învinge! Veți răzbuna! Veți strivi! Veți cuceri Turtucaia!*

1) Răspunsul d-lui N. Iorga dela 21 Iunie 1918 No. 169 din „Neamul Românesc“ în articolul de fond la „Dezastrul Românilor la Turtucaia“.

Și soldații îmbătați de entusiasm și de dorul luptei, ridicau sus armele, băteau pământul și strigau cu vocea grozavă: *li vom învinge! li vom strivi!* Vom cuceri Turtucaia.

Se știe că această dispoziție de spirit, servită de același talent, a mai asigurat cuiva un loc de frunte în rândul marilor vânători navigatori și generali ai lumii: lui Tartarin din Tarascon.

D general Toșev trebuie să-l cunoască pe bravul Meridional cântat de Alphonse Daudet. Căci, deși bănuim ideile sale de politică externă, — s'ar putea obiecta însă că a uitat aproape rolul decisiv ce l-au jucat, și ca elemente ale luptei propriu zise, Germanii la luarea Turtucaii, care trebuie să rămâie o ispravă națională bulgară, — dumnealui ține să ne spuie în limba franceză de ce a fost capabil însuși și voinicii pe cari i-a condus. Și astfel presa înflăcărată a acestui „miles gloriosus“ se răsfăță în chiar oficiosul pentru străinătatea negermană a guvernului bulgăresc, „Echo de Bulgarie“ condus oarecând cu discreția cuvenită de profesorul N. Milev.

D. Toșev vrea să folosească de sigur, istoricilor militari ai marelui războiu, cari — ne asigură d-șă, după niște asigurări ale colaboratorilor occidentali, — vor trebui să

așeze Turtucaia lângă . . . Morthomme. Sarcina aceasta ar fi putut totuși să nu și-o iea. Vor lămuri lucrurile Germanii, cari au scris și până acuma, iar adausurile bulgărești se poate întâmpla să fie cu totul superflue și bune doar pentru consumația internă a celor cari să-l vadă pe d. Toșev sus pe automobil strigând: „Veți strivi“, etc. Dar, înainte de toate nobila intenție a d-sale a fost să insulte armata, care la Turtucaia și în Dobrogea a fost învinsă prin puterea unor împrejurări pe cari trebuie altă minte ca să le înțeleagă și alt suflet ca să le aprecieze.

Dumnezeu să fie slăvit, strigă biruitorul, Dumnezeu care „nu uită niciodată“—ceiace se va putea spune și de alții, la vremea lor. „De trei ori binecuvântat“, pentru că a pedepsit „crimele perfidului vecin“, „pirateria lui din 1913“, „invasia de bandiți, unică în istoria popoarelor civilisate“, lăudăroșia „mojicilor înnebuniți de prada pe care au pus mâna așa de ușor, îmbătați de gloria ce și-au făcut-o, zăpăciți de laudele Europei“, și ajunși a crede „că puteau aspira să joace rolul factorului principal, nu numai în peninsula balcanică, ci în toată Europa“ (aiurea s'ar zice: bre, bre!). „Sufletul scelerat“ trebuie să-și primească răsplătirea; trebuiau să fie umiliți după cuviință, în „miserabililor conștiință“, „vitejii copii ai unei rase

degradate, membrii unei adunături a tuturor semințiilor alcătuite din criminalii vulgari de pe vremuri“.

La cel d'întâiu atac, Românii, acești oameni—așa cum îi descrie tesacul d-lui general, au fugit, conform cu tradițiile lor. Când aud pe Bulgari „urlând teribil“ ca... „leii cari simt prada lor“, acești Valahi „încep să tremure; spaima lor se preface repede în teroare“. Ei fug jefuind și „cerșind pâine“, „uitând cu totul disciplina și datoria“. „În fiecare ecleror bulgar ei văd iresistibile atacuri de noapte“. Urmează, a doua zi, „fuga generală“. Generalul Chiselov pretinde că ofițeri „au împins lașitatea până la aclamarea Bulgariei și a regelui ei“, iar camaradul său Toșev se grăbește a explica lucrul: „acesta nu trebuie să surprindă pe nimeni, pentru ca lașitatea este o trăsătură caracteristică a Valahilor“.

Mai cuprinde literatura războiului întreg vre-o pagină așa de infamă? Nu cunosc limbile tuturor popoarelor inferioare amestecate în el ca să pot spune cu siguranță: nu. Cine știe ce-o mai fi scris în carnetul vre-unui Basuto sau altui șimpazeu atras în vâltoare!

Dar d. general, așa de darnic în insultele

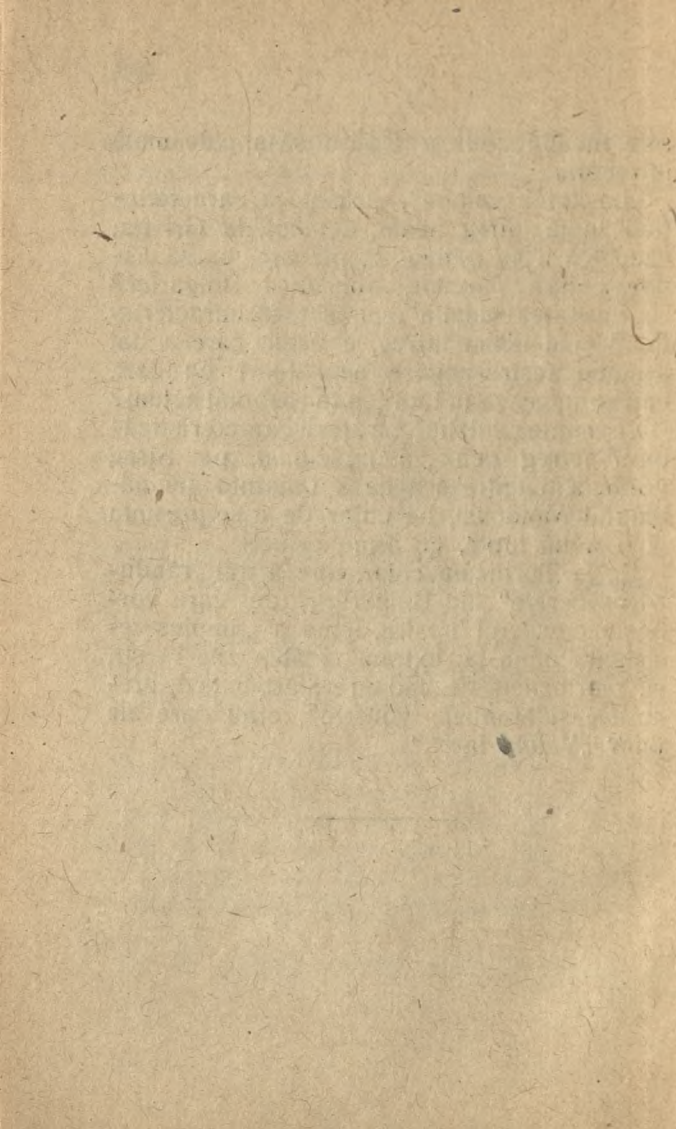
sale incalificabile, ar fi putut să-și puie unele întrebări.

„Lașitatea valahă“, „trăsătura caracteristică“ unui întreg neam, a făcut, la Grivița, când Rușii se găteau de plecare, ca să câștige, contra Turcilor, libertatea Bulgariei?

„Lașitatea valahă“, „trăsătură caracteristică“ unui neam întreg, e aceia care a dat armatei austro-ungare acei lauri cu cari, câți sunt, se va mândri ea în războiul actual?

„Lașitatea valahă“, „trăsătură caracteristică“ unui întreg neam, a împiedicat, pe Siret, voinicia bulgărească de a înainta pe pământul Moldovei, ba chiar de a se prezenta la o nouă luptă, cu arme egale?

Și, la Turtucaia chiar, cine a dat „rândurile secerate“ ale Bulgarilor, de care vorbește cavalerul nostru, cine a „împins rezistența până la extrem“ atâtea zile în șir, și, mormanele de cadavre sfârtecate de grenadele și bombele voastre“ erau oare ale unor „Valahii lași“?

Prețul hegemoniei balcanice ¹⁾

Ni-a căzut în mână un articol din ziarul socialist bulgăresc „Narod“ datat din 13 Mai trecut, prin care se aduc grele invinuiți guvernului, astăzi căzut, al lui Radoslavov, acela cu trufia căruia în ultimul timp mai ales nu se poate asemăna decât trufia, a doua zi după Chirchilise și Liulè-Bragas, în 1913, a lui Danev, înviatul de azi după catastrofa ce părea iremediabilă.

Actul e de sigur interesant, —i dacă nu prin scopul pe care-l urmărește și pe care la niște anarhiști convinși și ireductibili îl ghicim: condamnarea războiului în sine, a oricărui „ideal național“, a oricărei alianțe ambițioase, a oricărei întinderi și anexări și a oricărui „imperialism“—prin informații pe care de aiurea nu le-am putut căpăta, de și aveam motive de a bănui că aceasta trebuie să fie starea lucrurilor acolo.

Războiul național a creat un „regim de abuzuri“ sub ocrotirea unui Guvern „atot

1) Răspunsul D-lui N. Iorga la al doilea articol al cărțiței ca articol de fond în Neamul Românesc No. 157 din 9/VI. 918.

puternic și stăpân fără control al țării“; „constituția și legile au fost călcate în picioare“, „furturile și corupția au luat proporții grozave și neuzite“; „viața țării s'a pus la absolută dispoziție, înainte de toate, a partizanilor guvernului, cari sub aripa autorităților, s'au dedat la o nesățioasă îngrămădire de bogății în străinătate.“

Lucruri toate care trebuie să se petreacă neapărat la o societate fără civilizație morală superioară și în care orice desfacere din constrângerea de toate zilele înseamnă abuz, orice putere discreționară violentă, orice drept extraordinar de a dispune de lucruri, jaf și pradă. Naivii caută vinovății personale și dau urmărilor caracterul unor prigoniri politice, cum e cazul socialiștilor bulgari față de Radoslavov, care, dacă l-ar fi chemat altfel și n'ar fi avut o frumoasă barbă albă ori coafură ca de bărbier, ar fi fost altfel; pe când cuminiții convingându-se prin astfel de ușinoase spectacole că sunt lipsuri mari în chiar sufletul național, chiamă peste orice deosebiri de partid și orice dușmăni de persoane, pe toți oamenii de bine pentru a da societății întregi acel simț de cuviință și datorie care s'a văzut că-i lipsește.

Cei delă „Narod“ însă fac și constatări, cari trec dincolo de păcatele societăților cu

o moralitate primitivă, trăind în duhoarea abuzului și desfrâului, și constată o situație internă și externă care, lor, li se pare desperată.

O „criză ascuțită“ chinuește țara așa de mult celebratelor victorii și anexărilor pe o așa de întinsă scară. „O adevărată primejdie națională“ a cărei înlăturare nu poate fi lăsată în seama vremii. Foametea, „bici nemilostiv“, „bate la ușa tuturor orașelor și satelor Bulgariei agricole“, și mișcări ca acelea din Sliven, Șiștov, Târnova, Iambol, Rusiuc, Filipopol, Sofia s. a., mișcări ale femeilor și copiilor, căci toți bărbații, sunt sub arme, au dat glas celor mai strașnice temeri ale flămânzilor. „Recolta nouă nu e de loc promițătoare.“ Articolele de hrană au fost exportate, luate din gura mulțimii pentru ca să se îmbogățească doar câțiva. „Neîngăduitul export s'a practicat sub diferite forme și pretexte“, condus fiind de „cei dintâi partizani guvernamentali, ale căror nume sunt cunoscute de toată societatea noastră“. Lipsește chinina pentru soldații bolnavi, lipsește zahărul pentru copii rău hrăniți, pe când vagoane întregi de zahăr trec hotarul în Turcia. Cele 50 de milioane de kilograme de grâu ucrain n'au sosit

Și motivul îl spun socialiștii. „Toată vremea, d-ta ai fost mai războinic decât toți

aliații noștri. „Orice putință de înțelegere cu vecinii, de împăcare cu ceilalți balcanici a fost înlăturată prin brutalitatea unei politici de cuceriri. La Brest-Litovsk și la București s'au creat „primejdii noi pentru Bulgaria“, „Crainic al unor apetituri“ cunoscute, Radoslavov a indignat lumea prin caracterul provocant al declarațiilor sale. „Bulgaria în București trebuia să stea, sănătos, pe terenul împăciuirii balcanice“, dar ea a apăsât, din contra, asupra chestiunilor dobrogene, rezolvind-o într'un chip care li se pare protestatorilor că e nepotrivit cu adevăratele interese bulgărești. Concesii grele se ascund sub o adăogire teritorială care nu e fără dedesupturi și ea. Ideia unirii balcanice defensive e lovită de moarte. De o independență balcanică sub orice formă nu se mai poate vorbi.

Socialiștii bulgari par să aibă ochii pentru a prevedea. Într'un moment când alții se îmbată de aparențe, încântați că li se dă în păstrare paharul din care nu ei vor bea, acești revoluționari înțeleg că hegemonia balcanică sistem Radoslavov cere un preț mare.

Căci singurele hegemonii care nu se plătesc sunt acelea pe care dezvoltarea unei civilizații proprii e în stare să le impună.

DEZASTRUL ROMAN LA TURTUCAIA

DE GENERALUL DE INFANTERIE TOȘEF

*(Traducere 1) din ziarul „L'Echo de Bulgarie“
dela 12, 13, 14, 15, 17 și 20 Septembrie 1917).*

Binecuvântat să fie Dumnezeu, care întârziează, însă nu uită niciodată ! Să fie de trei ori binecuvântat că n'a uitat crimele perfidului nostru vecin și pira-
teria lui din 1913 — această invazie de bandiți, unică în istoria popoarelor civilizate și care, ca culme a nerușinării, a fost sărbătorită, fără să se fi dat o singură luptă, ca un război triumfal, a cărui glorie trebuia immortalizată prin monumente și medalii comemorative. Lumea întreagă a fost asurzită cu sforăitoare bătăi de tobă în onoarea admirabilei vitejii a luptătorului român.

1) Făcută de Virgil Popescu-Râmniceanu.

Mojicii, înnebuniți de prada pe care au pus mâna așa de ușor, îmbătați de gloria pe care și-au făcut-o, zăpăciți de laudele Europei pe care aceasta le făcea să plouă asupra lor, fără ca ei să le fi meritat, și glorificând opera lor pacifistă în Balcani, au sfârșit prin a-și imagina că erau în adevăr foarte bravi și că puteau aspira să joace rolul factorului principal nu numai în peninsula balcanică, ci în toată Europa.

Însă tocmai în ajunul aniversării tratatului dela București și a strânsoarei tot mai tare a cercului de fier format de blocul vecinilor perfizi contra Bulgariei spoliata și umilite, a izbucnit războiul general. Acesta nimici planurile lor și ei începură să pândească din nou momentul unei noi piraterii. Sufletul lor scelerat a ezitat multă vreme, însă la sfârșit perfidia lor și ura contra Bulgariei a învins. Și, în disprețul tratatelor și cuvântului dat, ei au trecut tocmai de partea în care Bulgaria n'avea ce căuta și s'au alăturat de Înțelegere.

Faptul că, în ajunul începerii ostilităților, trupele cari soseau în cetatea Turtucaia, erau salutate cu strigăte: „La Sofa, la Sofia“, la cari ofițerii răspundeau: „Și la Constantinopole! la Constantinopole!“ (contând bine înțeles nu pe forțele lor proprii, ci pe acelea ale Rușilor), dovedește până la ce punct Românii pierduseră simțul realității.

Însă miserabila lor conștiință nu le-a îngăduit să înfrunte o luptă în câmp deschis. Vitejii copii ai unei rase degradate, cari sunt membrii acestui conglomerat al tuturor triburilor, formate din criminalii vulgari de odinioară au preferat să se plaseze sub protecția puternicelor cetăți moderne până la sosirea contingentelor ruse.

În adevăr ar fi fost posibil ca armatele române să dea dovadă de vitejie, însă în toate cazurile ele se găseau mai bine și mai sigure la adăpostul forturilor, în spatele barajelor de sârmă ghimpată, găurilor de lup și tranșeelor.

Bulgarii n'ar putea să cucerească aceste formidabile fortărețe nici după o lună de asalturi, iar în ce privește artileria, existau destule forturi betonate, galerii subterane, adânci, alte adăposturi, etc... și garnizoana română, tare de 40.000 oameni, hotărî să rămâie în cetate...

Tunurile au început să bubue la hotare, fugarii se refugiază mereu în cetate, nori de praf se ridică la orizont. Bulgarii, teribiii bulgari sosesc..... ei se apropie mereu. A doua zi după izbucnirea războiului, companii și batalioane întregi, bătute și speriate sosesc în cetate și povestesc lucruri teribile. A treia zi bulgarii formează deja un cerc de fier în jurul cetății; ei sunt deja vizibili pe înălțimile la Sud de forturi.

Și, ce grozăvie ! După o formidabilă canonadă generală, sub o grindină de șrapnele și grenade, bulgarii se aruncă la asalt, un atac contra cetății, cum n'a fost decât arareori înregistrat de istorie. Ei sboară turbați., ei se apro-

pie. În mâna lor strălucește ceva înspăimântător, ei urlă teribil.., ei înaintează și amenință; ei cad și mor, însă înaintează mereu... Rândurile secerate sunt repede reconstituite cu noi sosiți, în spatele lor alții urmează și tot astfel până unde poți vedea cu ochii, mii și mii de oameni furioși sboară înainte cu ochii în flacări, privirea fixată asupra cetății și urlă ca și leii cari simt prada lor. Sus, bombele mari plouă mereu, ele se vâra în forturi și în tranșee, pătrund în adăposturile adânci pline de lași. Românii încep să tremure; spaima lor se transformă curând în teroare. Ce este de făcut? De ar avea cel puțin un pod peste Dunăre!

Artileria inamică mitraliază elementele noastre cari înaintau; mitralierele semănau moartea pe platou, pe când din tranșee se revărsa o adevărată ploaie de plumb asupra năvălitorilor noștri cari au și ajuns la șanțul cel mare. Bubuituri de tunete, urlete, ame-

nințări; moartea seceră, ea lovește fără milă pretutindeni în tranșee, asupra punctelor descoperite, printre rânduri.

Ofițerii și soldații cad, însă trupele nu întrerup elanul lor irezistibil. Viața este dată uitărei. Ideia este totul. Acolo în cetate! Sânge, sânge! Înainte, mereu înainte! Sau mai bine corp la corp contra unui dușman nesuferit, pentru revanșa sfântă și zdrobirea lui totală.

Românii pierd orice speranță; grupuri mici încep să fugă printre adăposturile ascunse. Grosul rămâne încă în tranșee, reținut de teama formidabilului bombardament al artileriei noastre care răstoarnă și zdrobește forturile. Acțiunea a atins sforțarea ei extremă. Bulgarii au pătruns în tranșee, ei se apropie de rețelele de sârmă și sub ploaia de gloanțe încep să taie barajele..., ei ajung până la găurile de lup peste cari se strecoară, ei trec de ele, se urcă pe înălțime și se aruncă și mai furioși la asaltul forturilor. Valurile năvălitorilor urmează tot mai

irezistibile, cadavrele acoperă terenul, însă nimic nu poate să oprească elanul trupelor noastre. Grozave strigăte de ura izbucnesc, baionetele strălucesc, ochii ard de un foc sacru, soldații dela Preslav și Sofia pătrund în redute turbați și fugind din toate puterile lor după Români înspăimântați...

Pe la unu și jumătate după amiază forturile se găsesc în puterea noastră. Dușmanul bătut fuge în dezordine spre a doua linie de apărare, urmărit de uraganul bateriilor noastre. Victime noi, grozăvii noi ! Români au petrecut de sigur o noapte teribilă după ziua aceasta. Mulți ofițeri și soldați încercară să ajungă la Silistra. Însă Bulgarii, care păzeau cu strășnicie malurile Dunărei, îi siliră se se întoarce din drum. Numeroși ofițeri și soldați se ascunseseră în casele orașenilor. Alții, încercând trecerea Dunărei, căzură pradă valurilor. Noile întăriri sosite, compuse din trei regimente, nu îmbunătățiră întru nimic situația cetății. Dezastrul era iminent...

Urlete, certuri, ordine, plânsete și suspinul răniților, zăpăceala ordonanțelor, cai fără călăreți, un neîcetat flux și reflux spre cazărmi și orașel, oameni înspăimântați cu mințile pierdute, strigând indignarea lor contra șefilor, blestemându-și soarta, iacă tot; soldați în zdrențe, cu fețele murdărite de noroi, cu capul gol, cu picioarele goale, jefuind prăvăliile, cerșind pâine, cerând alimente și un refugiu ect.; cete, cari uitaseră cu totul disciplina și datoria, ne gândindu-se decât la salvarea vieții și la fuga din Turtucaia, condamnată să cadă în mâinile Bulgarilor: acesta este tabloul invocat în fața noastră de către locuitori după cucerirea orașului . . .

Toată noaptea nu au tăcut puștile; mitralierele și - au continuat opera cu zgomotul lor enervant. În spaima lor Românii aveau halucinații. În fiecare ecleror bulgar ei vedeau irezistibile atacuri de noapte. De două ori întăririle lor proaspăt sosite încercară con-

tra-atacuri, însă primite de tunetele uralelor trupelor noastre și de focul nostru, ele dădeau înapoi pentru a spori dezordinea și teroarea. . . . Ai noștri se întăreau și se pregăteau să dea adoua zi un nou atac, asaltul suprem.

Din zori obuzele începură să curgă și împușcăturile reîncepură și mai violente. La miază-zi vrăjmașul era primejduit de regimentele dela Preslav, la sud-est de acelea din Sofia. Inamicul, mascat în rânduri strânse, în tufișuri, pe înălțimi și în tranșee, îndreaptă un foc nebun contra noastră, mai ales contra terenului neaccidentat și contra locurilor împădurite. Artileria din forturile de pe Dunăre și aceia din forturile de front și de pe monitoare încrucișau focurile lor pe toată întinderea atacată. Unele sectoare ale frontului, expuse focului din flanc al adversarului, au fost greu încercate. Cu toate acestea, ai noștri înaintează mereu, împing pe dușman, atacă și se apropie tot mai mult de tranșeele liniei

a doua de apărare. Românii împing rezistența lor la extrem; ei așteaptă sosirea Rușilor și a coloanei dela Silistra, care trebuia să se arunce în flancul și spatele diviziei I-a dela Sofia

Ceasul a sunat două și nici un ajutor. Coloana dela Silistra a fost bătută și respinsă. Bulgarii se retrag în anumite puncte supt focul infernal al adversarului; sute și sute de oameni cad, însă ei perzistă să desfășoare sforțări supreme. Câte-va clipe încă și ei pătrund în tranșee! . . .

Și iată că pe la ora trei soldații se aruncă la baionetă. Românii sar din tranșee și încep să fugă în dezordine; încotro? Fiecare în altă direcție. Toți vor să fugă cât de departe posibil de baionetele lucitoare ale Bulgarilor. O fugă generală a ofițerilor și soldaților; alții, în genuchi imploră mila și se predau. Ai noștri au pătruns repede în tranșee, ei se găsesc pe urmele fugarilor. Pe la 3 și 1/2 ei sunt la intrarea orașului.

Acolo, în jurul cazărmilor, mii și mii de soldați cu armele aruncate, se predau și roagă să fie cruțați; ceva mai jos pe mal, sute de ofițeri — la adăpost de focul nostru — se predau de asemenea fără condiții. Ei imploră pe șeful armatelor noastre, generalul maior Kisselov, să aibă milă de ei și împing lașitatea până la aclamarea Bulgariei și Regelui ei!... Aceasta nu trebuie să surprindă pe nimeni, pentru că lașitatea este o trăsătură caracteristică a Valahilor. Contrar așteptărei ofițerilor și soldaților, ei au fost cu toții cruțați. Ei n'ar fi procedat la fel dacă s'ar fi găsit în locul soldaților noștri.(!?). De sigur ar fi masacrat cel puțin jumătate. Să trăiască însă, mișeii, și cât timp vor fi în viață să povestească de furia Bulgarului în luptă și de mărinimoasa lui bunătate contra dușmanului învins (?!)

Spre seara acestei zile garnizoana Turtucaiei semăna cu un imens lagăr de țigani, cu un furnicar, o stranie

massă de oameni deprimați și abrutizați, cari au pierdut orice conștiință și orice sentiment de demnitate, și pentru paza cărora ajungeau câțiva soldați bulgari. Frica de a se vedea toți masacrați nu-i părăsea : ei nu puteau înțelege cum va fi posibil să scape teferi după toate umilințele suferite din partea lor de Bulgari și, mai ales, după barbariile fără nume și masacrele comise de soldații români, în ajunul războiului, în satele bulgare din Dobrogea...

A doua zi dimineața tabloul dezastrelor române la Turtucaia apăru în toată grozăvia lui. Toată întinderea centurei întărite până în oraș, forturile însăși, tranșeele de 1-a și a 2-a linie, vâlcelele și adăposturile erau literalmente pline de cadavre așezate în cele mai diferite pozițiuni, calme sau încovoiate de convulziuni amare, toate trădau pe fețele lor oroarea clipelor din urmă. Cea mai mare parte aveau răni grozave cauzate de bucăți de obuze sau

ereau lovite mortal de gloanțele noastre. Tranșeele erau pline de cadavre și serviciile armatelor de asemenea; toți s'au zbatut de sigur în convulziuni spăimântătoare, deoarece căzuseră sub loviturile baionetelor noastre. — Pe alocurea, caii morți zăceau pe jos. Aiurea se vedeau mormane de cadavre sfărtecate de grenadele și bombele noastre. Tunuri, chesoane răsturnate pretutindeni unele peste altele; obuze și cartușe sămănate pe tot terenul într'o groznică dezordine, chipiuri, mantale, saci, centuroane și alte obiecte de echipament aruncate în timpul spăimântătoarei fugi. Cai părăsiți și speriați galopau pretutindeni, călcând cadavrele; se vedeau găurile săpate de artileria noastră, tranșeele prăbușite, apărările de sârmă distruse, parii zmulșii din pământ și sârma aruncată în toate direcțiile... Pretutindeni urmele lamentabile ale uraganului care se abătuse asupra cetății și care doborâse pe oricine, care opunea rezistență.

Astfel s'a consumat dezastrul român la Turtucaia, înmărmurind lumea și a cărei răsfrângere a fost atât de considerabilă asupra operațiunilor române dela nord. Voi face să urmeze acestei povestiri o lămurire mai amănunțită a operațiunilor trupelor noastre.

Însă înainte de a intra în aceste amănunte, să aducem un omagiu public aceluia care a hotărât ofensiva noastră, această săritură de lei care ne-a dat toate succesele ulterioare; omagiu aceluia care, cunoscând perfect psihologia și admirabilul moral al ofițerului și soldatului nostru, a ales ceia ce răspundea mai bine necesităților momentului și care era în principiu mijlocul cel mai sigur de a triumfa asupra inamicului—ofensiva și o fulgerătoare intrare în teritoriul vrăjmaș. Fără aceasta am fi fost pierduți. Românii întăriți în cetățile lor ar fi așteptat liniștit sosirea Rușilor și am fi fost siliți să ducem un război defensiv pe teritoriul nostru și pe un front de circa 150

klm. descoperit și expus, aproape pretutindeni, contra armatelor ruse și române unite.

Războiul a fost declarat în ziua de 1 Sept. Toată ziua a fost întrebuințată pentru pregătiri. Detașamentele noastre trebuiau să forțeze linia de frontieră exact la miezul nopții. În noaptea de 1|2 Septembrie ne-am dus în toată graba, cu șeful de St. M. colonelul Popov, spre Kemanlar, pentru a azista la trecerea hotarului. Am văzut Brig. 1 de la Sofia a colonelului Nedelkov care, eșalonată în mai multe coloane, mergea spre Kasapli Am salutată și brigada a 3-a a colonelului Zafirov.

Eram cu toții atât de entuziasmați, că nu-mi aduc aminte de cât că la sfârșitul vorbirei mele, în picioare în automobilul meu, gesticulam, amenințând cu pumnii spre Turtucaia și repetam mereu: *Veți învinge! Veți răz-buna! Veți strivi! Veți cuceri Tur-tucaia!*

Și soldații îmbătați de entuziasm și de dorul luptei, ridicau sus armele lor, băteau pământul și răspundeau cu voce grozavă: *Li vom învinge! Li vom strivi! Vom cuceri Turtucaia!*

Am luat parte la multe campanii, am fost martor a multor fapte sublime și a celui mai mare entuziasm, acum însă am văzut, pentru prima oară în viață, explozia unei exaltații atât de irezistibile și hotărârea unanimă de a se oferi ca jertfă pentru patrie. *Nimic nu se va putea opune elanului lor; vom cuceri Turtucaia*, hotărâsem atunci în mine.

* * *

Pentru atacul direct împotriva cetății Turtucaia, armata a treia dirijase contingentele cari se vor vedea cu următoarele obiective:

a) Divizia 4-a de la Preslav, comandată de generalul Kisselov: 17 batalioane de infanterie, 12 baterii de câmp și 4 de obuziere, 1 batalion de

geniu, 1 escadron — destinată să opereze pe șoseaua Balbunar-Turtucaia, să respingă avangardele dușmane, să se apropie de cetate și să atace frontul ei de sud, cuprinzând forturile No. 5, 6 și 7.

b) 1-a brigadă din 1-a divizie de la Sofia a colonelului Nedelkov: 8 batalioane, 6 baterii de câmp, 1 companie de geniu. Ea trebuia să pornească pe șoseaua Kemanlar și de acolo spre Turtucaia pe drumurile de țară pentru a respinge avangardele inamice, a se apropia de cetate, a ataca frontul de sud-est, adică forturile No. 8 și 9.

c) Coloana Rusciuc a maiorului Hammerstein, compusă din 5 batalioane și 3 baterii germane, un batalion german cu o baterie de obuziere și una de câmp și 4 escadroane de ulani. Această coloană avea misiunea să înainteze pe șoseaua Rusciuc-Turtucaia, să respingă avangardele inamice și să atace frontul de vest al cetății, fortul No. 2.

d) Al 2-lea regiment de artilerie grea al Lt.-Colonel Angelov, 5 baterii grele și 2 lungi. El primise ordin să pornească pe șoseaua de la Kemanlar, să se pună la dispoziția comandantului diviziei a 4-a dela Preslva și să ocupe poziția pe care i-o va indica acesta pentru atacul Turtucaiei.

In total: Bulgari: 30 batalioane infanterie, 23 baterii de câmp, 8 baterii grele, 1 escadron și două companii de geniu și Germani: 1 batalion compus din 3 companii, 1 baterie de câmp și 1 de obuziere, 3 companii de mitraliere și 4 escadroane de ulani.

Celelalte trupe din armata a 3-a aveau următoarele obiective:

a) A 3-a brigadă a 1-ei divizii de la Sofia, colonelul Zafirov, — 6 batalioane infanterie și 3 baterii de câmp. Ei trebuia să opereze în spate și să se fixeze între Turtucaia și Silistra, la dispoziția comandatului armatei a 3-a, și să împiedice pe inamicul de la Silistra să atace flancul trupelor noastre lansate în contra Turtucaiei.

b) A doua brigadă a 1-ei divizii — colonelul Tzonkov — 8 batalioane de infanterie și trei baterii de câmp. Ea primise ordin să atace și să ocupe Ak-Kadânlar, să supravegheze frontul la sud de Silistra și să sprijinească divizia de cavalerie.

c) Brigada de cavalerie a colonelului Markov — 4 escadroane și o baterie. Ea primise misiunea să intercepteze comunicațiile dușmanului între Turtucaia și Silistra — și să supravegheze Silistra dinspre vest.

d) Divizia de cavalerie — 16 escadroane, 7 companii de mitraliere călări și 5 pe jos, 2 baterii călări, 2 companii de cicliști și un batalion de infanterie. Obiectivul ei era de a merge spre Kurt-Bunar, de a-l cuceri și de a apăra flancul drept al armatei pe frontul Silistra-Dobrici.

După informațiile noastre Români concentraseră pe frontul Dobrogei: a) 24 batalioane cu 151 tunuri de asediu și de câmp pentru apărarea Tur-

tucaiei, *b)* pentru apărarea Silistrei 12 batalioane cu 16 tunuri de câmp și 42 de asediu, *c)* lângă Dobrici — 12 batalioane, 1 brigadă de cavalerie și 24 tunuri de câmp.

Aceste informațiuni s'au confirmat aproape integral, și dacă cu ocazia căderii Turtucaiei garnizoana a fost găsită mult mai puternică, este că în noaptea de 5 spre 6 Septembrie trei noi regimente au venit să întărească trupele de apărare.

În ce privește capacitatea de rezistență a cetății Turtucaia, știm că:

a) Centura ei se găsea la 4-5 klm. în fața orașului și traseul ei avea o lungime de 24 klm. Această centură cuprindea 15 forturi separate unul de altul la o distanță de 300-2500 metri și reunite între ele printr'o linie generală de tranșee întărită de baterii în intervale. În spatele liniei forturilor știam că există o a 2-a linie de apărare.

b) Terenul în fața forturilor era șes

și bine pregătit pentru apărare, pe când cel din spatele forturilor era acoperit cu o pădure deasă, în care mișcările nu puteau avea loc decât în lăminișuri.

Armamentul cetății se compunea din cîrca 150 piese, obuziere de 15 cm., tunuri blindate și turele dispuse în fortificații foarte bine adăpostite, prevăzute cu adăposturi în beton pentru oameni și obuze. Inamicul dispunea de un mare număr de mitraliere, pitite în colțuri, în cuiburi betonate, bine așezate pentru o apărare la distanță scurtă, șanțuri și obstacole artificiale.

c) Cetatea era amenajată de 2 ani și se adoptase, pentru apărarea ei, mijloacele cele mai moderne de fortificație. Toată zona întărită era înconjurată de un șanț natural adînc și larg, în fundul și pe pereții cărui se găseau rînduri de obstacole artificiale; baraje de sîrmă, cari pe alocuri erau pe 2 rînduri. Tranșeele și forturile

erau bine ascunse și prevăzute cu șanțuri adânci până la 1 metru; ele erau legate cu adăposturile prin galerii acoperite, pe cari întăririle puteau circula cu ușurință, fără să fie văzute. Aceste galerii împinse până la a 2-a linie de apărare permiteau mișcări înainte și înapoi, la adăpost și în plină siguranță. Se știe că cetatea era foarte bine pregătită sub toate raporturile, și mai ales, că în spatele cetății inamicul era masat în forțe considerabile. Este adevărat că erau Români, însă în fața artei cheltuite și a redutabilei capacități de apărare a cetății în fața unui dușman altul decât Bulgarilor, și femeile ar fi putut să reziste năvălitorilor cel puțin 4 sau 5 zile.

Rezultă din cele precedente că forțele noastre erau numeric aproape egale cu acelea ale dușmanului, ceea ce era o condiție foarte defavorabilă pentru noi, pentru că ne găseam prea depărtați de norma prevăzută pentru năvălitori cari trebuie să fie cel puțin

de două ori superiori forțelor adversarului. Aveam să avem de lucru cu o cetate modernă apărată de o garnizoană de 24 000 de oameni.

Totul depindea de reușita căluculelor noastre: în 2, 3 zile Turtucaia trebuia să fie cucerită, Silistra ocupată cât mai de vreme posibil, înainte de sosirea coloanelor rusești, cari se găseau deja în marș spre sud. Situația era foarte gravă și foarte primejdioasă pentru noi. Trebuia să lucrăm repede. Ceia ce s'a și făcut.

În ziua de 2 Septembrie, regimentul 9 cavalerie, intrând pe teritoriu român, ajunse curând la Haskioi și reușind să taie comunicația între cele două cetăți. Patrurile noastre reușiră să înainteze până pe malul Dunărei.

A 4a divizie respinse, luptând, pe român din pozițiunile lor înaintate și ocupă înălțimile la nord de satele MecheMahlè și Denizler; 1-a brigadă dela Sfia atinse linia Tahanktchilar-Kufaltce, pe când coloana maiorului

Hammerstein înainta până la linia Calimok-Tursko-Slivovo.

În ziua de 3 Septembrie, a 4-a divizie ocupă luptând, înălțimile la nord de DaidarTchakar Mahlè, pe când 1-a brigadă a diviziei dela Sofia ocupa la rândul ei înălțimile la Sud-est de satul Viskoi. Artileria noastră grea se îndreptase spre Bălița.

Noaptea, contingentele unor sectoare reușiseră să înainteze și să ocupe pozițiuni mai avantajoase pentru atacul iminent. Regimentul de artilerie grea trebuia să se instaleze pe poziție, însă lipsa de șosele și pământul defundat de ploaia, care nu conținea toată noaptea, a făcut imposibilă această operație. Atacul fixat pentru ziua de 4, a trebuit să fie astfel amânat pentru 5 Septembrie.

Pierderea acestei zile a fost compensată de generalul Kisselv prin recunoașteri și un studiu mai înuțios al terenului. Contingentele noastre au mai avut și timpul să se reanșeze

solid în pozițiile lor. Artileria inamică n'a încetat să bombardeze toată ziua pozițiunile noastre, nu fără mare succes.

Planul de atac era astfel conceput: regimentul de artilerie grea trebuia să deschidă focul la orele 6 1 | 2 dimineața și să bombardeze sectorul dintre forturile 4 și 7, ca și forturile însăși. Succesul artileriei noastre trebuia să fie urmat de atacul infanteriștilor noștri. Bateriile grele erau astfel repartizate : 2 cu bătaie lungă și 2 de obuziere grele contra fortului No. 7 ; 4 — de obuziere grele — contra fortului No. 6 ; 2 baterii de obuziere grele, trageră încetată, contra fortului No. 5.

Exact la ora 6 $\frac{1}{2}$ dimineața comandantul făcea să înceapă acțiunea artileriei și la 7,10 minute, toate bateriile noastre trăgeau un foc de distrugere. De odată aerul se clătină sub efectul puternicilor explozii al obuzelor și bombelor ; un uragan zdrobea forturile cu turbare ; imense coloane de

pământ și de fum se ridică din forturi și din tranșee; obuzele cari sbureau unul după altul, câte 2, 3, și 4 în același timp, scormoneau adânc, se spărgeau și nimiceau totul.

La 7,50, adică numai în spațiul de 40 minute, distrugerea era complectă, observatorii noștri din balonul captiv semnalau demoralizarea în forturi, și retragerea unor detașamente întregi; mai mult, artileria dușmană încetineea focul său și unele baterii tăceau deja.

Pe la 8, comandantul armatelor dădu ordin prin telefon să se înceapă atacul general. Infanteriștii noștri de la Preslav și Sofia, cu comandanții în fruntea lor, se aruncară furioși înainte. Urale formidabile făceau să tremure pământul. Toți zburau spre cetate. Regimentul 31 din Varna se îndrepta spre fortul 7; regimentul 7 din Preslav contra tranșeele de la est de fortul 7; reg. 19 din Șumla contra fortului 6; reg. 1 din Sofia contra fortului 8 și reg. 6 Târnova atacă tranșeele dela est de

fortul 8. Focul nostru deveni infernal, șrapnelele acopereau cerul de nori, artileria grea și de câmp inamică vărsa uragane de foc, pe când bateriile noastre acopereau spațiul cu o grindină de schije. Oamenii cădeau cu sutele. Câmpurile erau negre de cadavre; răniții cădeau fără vaete și persecutau pe dușman cu amenințări și urale. Artileria noastră de câmp urma valurile infanteriei; pe alocurea ea flanca rândurile năvălitorilor și valurile focului ei sprijineau puternic atacul. Soldații de geniu ai celor două divizii se găseau și ei înaintea, alături de năvălitori, gata să distrugă obstacolele artificiale. Ofițerii dispăreau unul după altul, uciși sau răniți, sub-ofițerii de asemenea.

Însă elanul a lor noștri era astfel încât el continua mereu cu înviersurarea dela început. Ideia de a merge cu orice preț în redutele dușmane conduce singure pe soldații noștri. Era o adevărată furie.

Pela 11 dimineața, gloriosul reg. 31 dela Varna ajunse la șanțul fortului 7. Literalmente secerăți de mitraliere și focul inamic, căzând cu duzinele bra-vii, având în fruntea lor pe ofițerii scăpați, pătrundeau în obstacole, le distrugeau și, țipând teribil, se aruncau în redută cucerind-o în sfârșit.

Gloriosul reg. 7 dela Preșlav trecu cu prețul aceluiași sfortări supraumane, apărările dușmane și cuceri pela 11, tranșeele, cari legau forturile 7 și 8.

Gloriosul reg. 1 dela Sofia cuceri la rândul său șanțul fortului 8; pela 12—1/2, sub cel mai violent foc de baraj, el reuși să treacă liniile de sârmă și ocupă curând și fortul.

Gloriosul reg. 6 din Târnova, așezat într'o situație foarte grea, luat între focurile forturilor dela Est și fortului 8, a triumfat cu toate acestea; pela 12 a reușit să treacă de apărările românești și cuceri la baionetă tranșeele dintre redutele 8 și 9.

Pela 1-1/2 inamicul era respins

definitiv pe toată linia. După ce lă-sase în tranșee și forturi mormane de cadavre, întreaga sa artilerie grea și mii de prizonieri, el se retrage în dezordine în a doua linie de apărare, urmărit fără încetare de uraganul artileriei noastre de câmp. Principalul fusese îndeplinit. În a învingătorii nu se țineau satisfăcuți de rezultatul obținut. Inamicul trebuia învins cu orice preț, nu trebuia să i se lase timp să se organizeze în linia 2-a.

Se dădu ordin brigădei 1-a dela Preslav să urmărească imediat înaintarea în zona cuprinsă între forturile 8 și 5 și să atace noile poziții române; 1-a brigadă dela Sofia trebuia să meargă simultan drept spre Nord în direcția forturilor 9, 10, 11 și 12, pe cari trebuia să le cucerească; brigada 3-a dela Preslav trebuia să susție flancul stâng al 1-ei brigade dela Preslav și să curețe forturile 3 și 4.

Acest ordin n'a putut fi executat decât în parte de către bridada 3-a dela

Preslav, care pela 5 seara reuși să cucerească pe rând forturile 3 și 4; și de către brigada 1 dela Sofia care pela 2—1|2 ocupă fortul 9 și pela 4 fortul 10. 1-a brigadă dela Preslav nu putu să înainteze pentru că pozițiile inamice erau prea îndepărtate și pentru că artileria de câmp nu putea s'o sprijinească; bateriile noastre trebuiau deplasate la Nord de linia forturilor; drumurile lipseau însă și ele au fost amenajate în grabă. Pădurea din fața liniei a doua de apărare era ocupată de către dușman care se întărise puternic; spațiul în care se opera era prea eficient bătut de bateriile dușmane. A trebuit să se amâne atacul pentru a doua zi.

Trebue să remarcăm că coloana de Vest a maiorului Hammerstein a cooperat în mod activ la atacul centurei întărite. Fortul 2, obiectiv al coloanei, se găsea pe o înălțime și era foarte favorizat. Atacând acest fort, năvălitorii erau expuși focului de flanc al bate-

riilor de pe monitoare și de pe malul opus al Dunăre, și mai trebuiau să suporte și focul fortului 3. Legătura între această coloană și a 4-a divizie, foarte îndepărtată, se făcea prin cavaleriști, astfel că nu exista susținere de foc din această direcție.

Această coloană îndepătată reuși să triumfeze, și pela 5 seara, bravul batalion german, susținut de 2 batalioane bulgare, cuceri la baionetă fortul 2, capturând artileria și pe apărători.

Spre 6 1/2 comandantul trupelor de asalt, după ce consultase pe comandantul armatei a 3-a care sosise în timpul nopții pe pozițiile Statului-Major al Div. 4 de Preslav, dădu următorul ordin:

1. Trupele să se retranszeze pe loc și să fie gata să respingă toate contraatacurile dușmane.

2. Artileria de câmp se va stabili în timpul nopții pe pozițiile de pe cari va trebui să susție, a doua zi dimineăta, continuarea atacului.

3. Bateriile de obuziere de câmp vor înainta și se vor fixa, în timpul nopții, la nord de fortul 6.

4. Asaltul va reîncepe la 5 dimineața pentru definitivă zdrobire a dușmanului.

Batalionul german de aruncătoare de mine, ne putând să ia parte, din cauza greutăților terenului, la luptele dela 5 Sept. lucru de altfel imposibil și pentru această noapte, a primit ordinul să se retragă în satul Daidar.

A doua zi dimineața, la 6 precis, atacul general reîncepu. Infanteria noastră trebuia să desfășoare eforturi nemai auzite pentru a-și croi o cale sub focul infernal al inamicului.

Românii, la început nevătămați de focul artileriei noastre, solid stabiliți în tranșee și pădure, dirijau pe teren un foc extrem de violent și mai eficace ca cel din ajun. Agonia lui supremă a fost îngrozitoare.

Brigada dela Preslav a colonelului

Iconomov începu să preseze gradat împingând pe dușman spre nord. Pe la orele 11 detașamentele sale pătruseră în pădure, atingând marginile ei. Însă, ne fiind susținută de artilerie, a fost nevoită să se cramponeze pe loc. Bateriile noastre încercau, între timp, un drum pentru a se stabili pe poziții noi. În fine reușiră să înainteze. Sub vijelia focului lor omoritor, artileria dușmană se văzu silită să încetineze pe al ei. Detașamentele brigadei se aruncară din nou înainte și pe la 4 1/2 respinseră definitiv pe Români din tranșeele liniei a 2-a, cucerind și platoul care dominează orașul. Înamicul, cuprins de panică, aruncă armele, părăsi tunurile, și fugi spre oraș.

Brigada dela Preslav a colonelului Kmetov atacă de asemenea la 6 dimineața. Elementele mergeau în mijlocul platoului pădurei, zisă Boblata, furios și foarte eficace mitraliat de artileria dușmană, aproape fără sus-

ținere din partea artileriei noastre, tirul bateriilor fiind jenat de pădure. După o împingere de 7 ore prin tranșee, inamicul cuprins de o frică nebună, se retrase spre oraș.

Brigada dela Sofia a colonelului Nedelkov se văzu silită să înfrângă mai întâi contra-atacurile întreprinse de întăririle române sosite în timpul nopții. După respingerea lor, elementele brigadei se aruncară înainte și cu prețului unor sfortări miraculoase reușiră să respingă pe dușman în tranșee, de pe platou și din forturile situate la est de Turtucaia. Și în acest sector inamicul cuprins de panică fugi spre oraș. Abia la 6 dimineața coloana maiorului Hammerstein primi ordinul de atac. Pe la, 9 elementele atacară obiectivele desemnate lor: fortul No. 1 și fortul Sakar-alan pe Dunăre, intrând curând în contact strâns cu brigada 3 Preslav. Pe la 4 1/2 coloana reuși să respingă la baionetă pe inamic din forturi și să curețe, în mod definitiv,

în unire cu brigada 3 Preslav, întregul sector român de vest.

Astfel pe la orele 41|2 a acestei zile căzu inexpugnabila cetate Turtucaia, îndeplinindu-se miracolul ne mai auzit al cuceririi prin două sărituri a unei cetăți moderne perfect armate și apărate de o puternică garnizoană.

Din cauza lipsei unui pod pe Dunăre, întreaga garnizoană, compusă din regimentele 34, 36, 40, 44, 74, 75, 77, 79, 80 și 84 infanterie, plus 2 batalioane de jandarmi, reg. 5 obuziere și al 3-lea de artilerie grea și întreaga artilerie de câmp numărând circa 150 guri de foc, căzură în mâinile noastre.

Numărul prizonierilor făcuți la Turtucaia se ridică la 28.000 soldați și 480 ofițeri nerăniți, printre cari 3 comandanți de brigadă și 8 de regimente. Singur comandantul cetății putuse să treacă Dunărea. Am mai luat 2 drapele românești și cele două baterii răpite de Români la Ferdinandovo în 1913.

Am capturat o cantitate considerabilă de muniții și de rezerve alimentare, material de război, automobile, biciclete, camioane, 6000 de cai, bagaje, etc.

Pierderile noastre, după asalturile celor două zile, erau de 161 ofițeri, 11 aspiranți-ofițeri și 7742 soldați. Aceste pierderi relativ ridicate — aproximativ 25 la sută din totalul armatei de atac — sunt datorite elanului vitezelor noastre trupe. Ofițeri și soldați rivalizau în bravură, împinși de o forță irezistibilă, ca să zdrobească pe inamic și să cucerească cât mai repede forturile.

Ofițerii germani, Lt. Colonel Halig din artilerie, maiorul de geniu Scheinmann, prezenți la atac, comparau acțiunea noastră la Turtucaia cu aceia dela Mort Homme lângă Verdun și se declarau înmărmuriți de iuțeala cuceririi cetăței.

Triumful nostru dela 6 Septembrie nu s'a mărginit însă numai la cu-

cerirea Turtucaiei. În aceeași zi, la răsăritul orașului, o altă luptă glorioasă a hotărât soarta celeilalte cetăți : Silistra. Pe la amiazi, pe când armatele noastre făceau eforturile supremă pentru a zdrobi ultima rezistență dușmană la Turtucaia, în momentul în care ele trebuiau să fie susținute de trupele noastre de manevră, o puternică coloană dușmană, venind din Silistra, se desfășoară și se aruncă asupra flancului diviziei I. Dușmanul credea că toate trupele bulgare se găseau la Turtucaia, că nu are în fața lui decât trupe de cavalerie și că, prin urmare, va putea să cadă ușor în spatele Bulgarilor, înaintând în grabă. Însă brigada colonelului Zafirov luase toate dispozițiile în vederea unei astfel de încercări inamice. Ea înaintă, trecu la ofensivă și atacă imediat coloana românească. Batalioanele noastre din regimentele 47 și 48 inf., susținute de un violent foc de artilerie și de infant., se aruncară înainte și respingând avan-

garda dușmană, atacară pe Români, desfășurați în ordine de luptă, și fulgerătoarea lor acțiune complectă demoralizarea adversarului. Nouă până la zece batalioane românești s'au retras față de 4 batalioane bulgărești. Această retragere s'a transformat repede în adevărată debandadă. Ai noștri urmărind cu furie pe fugari acoperiră terenul de cadavre. Cavaleriștii bulgari și germani apărând deodată în flancul Românilor, aceștia fură cuprinși de o panică nebună. Ei aruncau totul, saci, arme, cartușe: ei păraseau tunurile, camioanele, efectele de îmbrăcăminte etc., și toți fugeau spre Silistra, de unde în aceeași seară au trecut Dunărea. Trofee, noastre: 800 soldați prizonieri, 10 ofițeri, 3 baterii de câmp, 3 companii de mitraliere, chesoane, bagaje, automobile, diferite materiale sanitare, efecte de echipament etc. — totul risipit pe câmpul de luptă și mai ales dealungul șoselei ducând spre Silistra.

Astfel după trei ore a unei lupte, în care ai noștri au dat' dovada unei vitejii nemai-auzite, Românii au fost complect bătuți; și au fost astfel bătuți încât s'au văzut siliți să evacueze în grabă Silistra și să treacă, în aceeași seară, pe malul opus al Dunărei.

Această schiță sumară face inutil orice comentariu privitor la importanța marelui noastre victorie la Turtucaia, a grandiosului triumf al dreptății, a prăbușirii imediate a obrăzniciei perfidului nostru vecin și a visurilor lui de dominațiune de la Carpați până în Balcani.

Glorie eroilor acestui triumf, Bulgari și Germani! Onoare eternă titanilor căzuți, acestor copii irezistibili al tunetelor și „uralelor“ cari s'au jertfit pe câmpul de bătăe cu privirea încruntată la odiosul dușman.

Situația politică internă în Bulgaria

Redăm în traducere ¹⁾ următorul articol interesant, publicat în organul partidului socialist-democrat-muncitoresc-unit „Narod“ (Poporul) din 26 Mai 1918 Nr. 111 care apare la Sofia:

Grupa noastră parlamentară a trimis ministrului-președinte al consiliului de Miniștrii următoarea scrisoare deschisă:

Către președintele consiliului de miniștrii pentru cunoștința biroului Sobra-niei Naționale și a d-lor reprezentanți ai națiunii.

In decursul războiului, noi, socialiștii bulgari, am atacat foarte puternic conducerea d-voastră, pentru că țara a fost băgată în război contra voinței poporului, numai după dorința Coroanei, cu toate că nevoia cerea o cât mai mare unire pentru a lăsa strânse for-

1) Făcută din bulgărește de S. Berechet.

țele naționale, cari doresc o schimbare cât mai adâncă în conducerea lor, totuși cu regret trebuie să spunem că situația internă se înrăutățește din zi în zi. La adăpostul stărei de război și a nesuferitei cenzuri, creată numai pentru a susține palatul și majoritatea servilă și pătată a Camerei, folosindu-vă de trimiterea poporului pe câmpurile de luptă, ați condus cum ați voit. Simțindu-vă a tot puternic și stăpân fără control al țării, ați creiat un regim de abuzuri, ați călcat constituția și legile în picioare, îngăduind prin aceasta ca furturile și corupția să ia proporții neauzit de grozave. Viața țării s'a pus la complectă dispoziție, înainte de toate, a prietenilor, partizani guvernamentali, cari sub aripa autorităților s'au dedat la o nesățioasă îngrămădire de bogății în străinătate, pe când mulțimea poporului bulgar își răspândește sângele pe fronturile de luptă. Speculația și grozava scumpire, micșorarea continuă a rezervelor de

hrană și transportarea lor în străinătate prin contrabandă: și ceea ce este mai trist, cu îngăduirea oamenilor suspuși în schimbul unei plăți *destul de grase*, iată ceea ce am observat cu ochii noștri aproape în fiecare zi..

Niciodată Bulgaria noastră nu a fost supusă unor asemenea furturi și jafuri ca acum! Niciodată corupția și îmbogățirea nedreaptă, pe deoparte, sărăcia și lipsurile, pe de alta, nu au luat așa de mari proporții ca în prezent. Oricât este de rușinos, dar epoca prezentă va rămânea ca un monument istoric al celei mai sălbatice tâlhării.

Mulțumită acestui sistem de conducere, care roade întregul organism de stat, țara noastră este supusă la o extrem de ascuțită criză, căci nu este o manifestare trecătoare, pentru a-i aștepta vindecarea prin trecerea vremii, ci o primejdie națională. *Foamea*, acest nemilostiv bici; contra căreia nici o represie nu poate ajuta, bate la porțile tuturor orașelor și sa-

telor Bulgariei agricole ! Mișcările și demonstrațiile din urmă ale femeilor și copiilor din Sliven, Siștov, Târnova, Iambol, Rusciuc, Plovdiv, Sofia și alte locuri, vorbesc despre agitația spiritelor, cari nu se vor îmblânzi nici cu târârea prin judecăți, nici cu apeluri naționale și nici prin cuvinte și îndemnuri patriotice. Această situație se va înrăutăți din ce în ce dacă nu se vor lua măsuri din vreme pentru alimentarea populației, și dacă se așteaptă totul dela noua recoltă, care nu este de loc făgăduitoare.

Setea după îmbogățirea nebună, silințele de hrănire a partizanilor și folosirea de împrejurări a adus după sine exportarea articolelor de prima necesitate (alimente și carne), toate acestea au făcut ca măsurile de restrângere a contrabandei să aducă din zi în zi ruină din ce în ce mai mare.

Guvernul nu a dat nici o atențiune materialului procurat de grupa noastră parlamentară, material de învinuire

adus în fața Camerei, contra corupției și neîngăduitului export continuu, practicat sub diferitele forme și motive. El a fost nepăsător și față de raportul cel bogat în material de învinuire, prezentat de „Comitetul pentru îngrijirea gospodăriei și prevederea socială”, în care și oameni din mulțime au adus fapte zdrobitoare contra neîncetatei și crescândeii contrabande, în fruntea căreia stau primii partizani guvernamentali; ale căror nume sunt cunoscute de toată societatea noastră. Nu s'a dat nici-o atenție, deasemenea, nici plângerilor continue din partea „Direcției”, ceia ce intră în atribuțiunile Guvernului. Grija d-voastră era numai cum să ascundeți adevărul în fața societății, să mascați lucrările Camerei și să înlesniți în mod secret afacerile „prietenilor” cu privire la export, fie în Turcia fie în Germania. Legile și dispozițiile luate cu privire la îngrijirea gospodăriilor au suferit un șir de schimbări, cari nu au răspuns nevoilor so-

cietăței, ci intereselor partizanilor interesați, cari erau însetați după „comerțul liber“ pentru a-și mări milioanele lor. Rezultatele acestui regim „liber“ se văd pe față.

De când a început să se strige că armata bulgară este lipsită de *chinină* pentru lupta contra malariei, societăței se spune de către reprezentanții poporului, că s'au îngrijit să primească dreptul să aducă din Turcia 10.000 kgr. chinină. Cetățeanul bulgar nu poate să dea copilului său bolnav o bucățică de zahăr, dar cunoscutul Ghendovici a căpătat dreptul să ducă în Turcia vagoane întregi de zahăr pe care să le vândă cu un preț foarte ridicat pentru ca să-și îngrămădească cât mai multe milioane. De câte luni se luptă guvernul să aducă din țările neutre tutunul așa de necesar, și tot nu poate, dar pentru prietenii apropiați de guvern poate să aducă asemenea articol pe un preț moderat. La nevoile statului, guvernul nu are timp

să să gândească, dar la buzunarele particulare are destulă vreme!

Și toate acestea se săvârșesc astăzi, când foametea ne îngrozește și când nimeni nu este sigur de ziua de mâine! Crede, oare, guvernul să scoată țara din asemenea regim de corupție și ruină?

Nu este, oare, primejdioasă această înșelare, dacă se crede că prin cenzură se pot ascunde aceste adevăruri de urechea poporului bulgar? Nu este, oare, o crimă, socotindu-se că prin aceste mijloace neîngăduite se poate ascunde adevărul în fața soldatului bulgar, care își pune viața în pericol pentru patrie, căutând să o vadă cât mai fericită și mai frumoasă?

Noi vă atragem o serioasă atențiune asupra acestei acțiuni rău făcătoare pe care o poate avea regimul prezent asupra soldatului, asupra spiritului armatei, asupra disciplinei ei, asupra conștiinței cetățeanului, care este chemat să se jertfească pentru scumpa lui patrie!

Ce ați făcut d-voastră ca să păstrați acest spirit și disciplină fără care apărarea țării este pusă în primejdie? Tot timpul ați fost războinic, mai războinic decât toți aliații noștri; tot timpul ați fost surd la nevoile poporului și armatei și ați neglijat măsurile pe care vi le-au arătat diferite instituțiuni ale statului; tot timpul ați fost servil față de aliați și prin aceasta ați înjosit autoritatea statului; tot timpul ați apăsătorit un popor liber ca să dați puțința unei bande de tâlhari să-și îngrămădească bogății nesocotite!

Administrația d-voastră nu este în stare să se îngrijească de viața gospodărească a țării, nu este capabilă să ia nici o măsură prin care să se poată asigura poporul pe front și în spatele armatei și noi ne întrebăm, cu ce drept moral puteți sta în fruntea conducerii și ce speranțe puteți deștepta în sufletul sărmanului nostru popor?

D-voastră ați declarat în fața parla-

mentului și comisiilor că veți aduce din Ucraina 50.000.000 kgr. grâu în cea mai scurtă vreme, dar cruda realitate ne-a arătat, că deși stăm pe pragul foametei nu aveți niciodată trecere în fața aliaților pentru a ajuta țara. Dacă recunoașteți toate, acestea, nu socotiți că-i datoria d-voastră de a scăpa Bulgaria de epitropia d-voastră?

Trebuie măsuri rezezi și înțelepte pentru îndreptarea răului și alimentarea poporului. Este datoria guvernului să găsească alimente de oriunde pentru a mântui țara de foame. Noi ne îndeplinim datoria față de popor cum trebuie să și-o îndeplinească orice reprezentant al lui.

Nesuferita situație internă influențează în gradul cei mai înalt asupra armatei noastre pe care ați dus-o pe câmpurile de luptă la care trebuie să vă gândiți și să luați măsurile cele mai sigure pentru salvarea ei.

Pentru situația ei, d-voastră nu vă

simțiți datori să dați socoteală în fața reprezentanței poporului, care trebuie să știe cum se hrănește, cum este servită și cum este îmbrăcată?

Noi am atras atențiunea guvernului asupra unui întreg șir de fapte și împrejurări pentru apărarea poporului înarmat, dar d-voastră nu ați întâmpinat cuvintele noastre cu atențiunea cuvenită. Mijloacele prin care d-voastră căutați să păstrați puterea militară a țării sunt iluzorii; trebuie să se facă orânduială în spatele armatei și să se libereze contingentele, cari după ani trec în miliție.

Declarația dată de către ministrul de război nu a fost îndeplinită nici până astăzi!

D-voastră știți, și acum din nou vă declarăm, că democrația-socialistă nu este și nu poate fi contra patriei și contra apărării ei; prin urmare, noi nu voim, atâta vreme cât există o primejdie din partea inamicului din afară, să se sfărâme armata pentru că

știm ce primejdie și nefericire poată să aducă această sfărâmare masselor populare. Imbogățiții „patrioți“, cari și-au făcut averi din și în timpul războiului lesne pot să înlocuiască Bulgaria cu „străinătatea,“ dar poporul bulgar prețuește numai patria sa. Și fiindcă prețuim situația generală, spunem, că a sosit vremea ca să se lucreze pentru pace și datoria supremă a oricărui guvern este să întrebuinteze toate silințele și grijile pentru grăbirea ei.

Până în prezent, guvernul nu și-a manifestat independența sa în alianță în privința acestei chestiuni vitale pentru țară, iar declarațiile lui războinice au întunecat și mai mult orizontul păcii. Politica noastră trebuie să se obișnuiască cu gândul pentru o pace împăciuitoare cu vecinii, bazată pe moderație și care să fie streină de reținerea de teritorii streine pentru a se pregăti terenul pentru împăcarea secretă a popoarelor balcanice ca să se risipească orice bănuială că Bulgaria duce

o politică de cucerire. Dacă manifestul țarului vorbea acum trei ani despre „apropiatul sfârșit al războiului“ pentru ca să îndreptățească amestecul nostru în acest război, datoria politicii este de a ne apropia de acest sfârșit ca să ne deseneze nu numai unirea națională, ci și independența patriei.

Cu amărăciune constatăm că politica d-voastră externă duce la rezultate contrarii. Ea nu numai că nu concură la pacea apropiată, ci din contră o îndepărtează; pe lângă aceasta, ea ne aduce noi primejdii pentru Bulgaria și dă frâu liber patriotismului în numele căruia ați intrat în război și în care vă înomoliți tot mai mult. Alianța centrală a încheiat până acum două păci: una în Brest-Litovsk cu Rusia și Ucraina, și alta la București cu România. Delegații noștri și d-voastră ați luat parte personal la încheerea amândorora, dar atât la una cât și la cea de a doua în loc de folos ați adus o nouă năpaste asupra Bulgariei. La

Brest-Litovsk, v-ați dus nu pentru ca să câștigați ceva pentru Bulgaria și nici pentru a aduce ceva nou pentru a creia o atmosferă pentru pacea generală și pentru apropierea ei, ci numai pentru a desvolta încă mai mult pofta nesăturatului imperialism german, contra căruia s'au revoltat toți în Austro-Ungaria precum și majoritatea Reichstagului german. Iată ce ați adus de acolo : ați dat o strașnică lovitură chestiunii păcei universale.

Ceva mai mult. V-au ales de crainic al acestor poște și pe când alții nu îndrăsneau să le apere, d-voastră dați interviuri jurnaliștilor, cari după neînfrânarea d-voastră nesățioasă ați mirat chiar pe însuși inspiratorii d-voastră. D-voastră ați desvăluit prin acele interviuri politica imperialismului neînpăciuitor față de Rusia și ați aprobat-o încă mai înainte de a se încheia pacea de la Brest-Litovsk. D-voastră ați dat la lumină acea politică despre care nici chiar Germania nu îndrăsnește să vorbească.

Imediat după ce v-ați declarat pentru imperialismul german, ați uitat că v-ați dus la Brest-Litovsk nu pentru ca să faceți o politică mare universală, ci ca să câștigați ceva pentru interesele Bulgariei.

Pentru ea nu ați făcut nimic, ba mai degrabă ați primejduit-o. D-voastră ați aprins ura și ați ridicat Turcia contra noastră. D-voastră pentru patria noastră nu ați putut să căpătați nici dreptul să aduceți puține cereale din Ucraina. Pentru politica d-voastră de rob și pentru miopia d-voastră plătește amar întreaga țara. Nici odată nu a fost pusă într'o așa de grea și desperată situație — internă și externă — ca acum. În afară, ea este înjosită, batjocorită și desprețuită, în interior ea este dezorganizată și expusă la foamete.

Trista soartă externă a Bulgariei s'a văzut în București. Acolo ea trebuia să ceară să primească adevăratul preț al rolului și participărei ei în alianță

ca factor creiator nu numai al soartei ei proprii, ci și al soartei Balcanicilor. Acolo ea trebuia să arate, că știe să vadă nu numai prezentul, ci și mai departe în viitor, și că, mai mult, știe să cucerească atât pentru sine cât și pentru Balcanici o situație, care să-i îndepărteze pentru totdeauna de soarta coloniștilor africani ca să-i pregătească pentru a fi membrii în cercul societăților culturale moderne pentru a putea fi părtași la creierea progresului universal. Bulgaria în București trebuia se stea sănătos pe terenul împăciuirii balcanice, și prin aceasta să-și ridice nu numai prestigiul ca factor al viitorului, ci și ca făuritor al grăbirei păcii generale. Dar, d-voastră, d-le ministru, nu ați primit independența Bulgariei, d-voastră ați sfărâmat această independență și mai mult de cât la Brest-Litovsk.

D-voastră v-ați întors din București cu un monstru „condominium“ în Dobrogea, o nouă invenție a imperialis-

mului german. Noi v-am sfătuit în Sobrania Națională înainte de a pleca la București ca să nu fiți neinpăciuitor față de România, ci să-i câștigați prietenia viitoare. Acum noi vă învinuim, că din moment ce ați semnat pentru „condominium“ ați semnat nu numai sentința de moarte a independenței universale balcanice, dar ați ucis, înainte de toate, independența și onoarea Bulgariei în această alianță. Prin „condominium“ ați creiat mijlocul de siluire al patriei noastre fără ca să se îmbunătățească legăturile dintre statele balcanice. Bulgaria s'a pus în fața aliaților ei ca un copil căruia i se arată un măr și i se spune: „ți-l vom da, dacă ne vei da și tu, ceia ce-ți vom cere“.

Acest „condominium“ este ca să se poată târgui cu Bulgaria și interesele balcanice, ca să se poată deschide porțile imperialismului strein în Balcani. Turcia își va cere și ea „partea sa“ atunci când va sosi vremea

pentru aceasta; ea își va cere „compensațiile” sale, cari se vor cuprinde în pământuri și bogății în altă parte. Dar nu numai ea își va cere compensațiile, ci și ceilalți aliați ai noștri. Și ce compensații! Porturi, drumuri de fier, bogății subpământene, vetre coloniale, adică, cu un cuvânt, independența noastră gospodărească și economică! Marii noștri aliați sunt vorbiți și înțeleși până unde trebuie să se întindă sfera lor de influență asupra Balcanilor, dar d-voastră nu v-ați înțeles până unde se va întinde independența balcanică și cea bulgară. Cu „condominium” ei o vor ucide, și aceasta este trist. Acesta este falimentul politicei d-voastră, d-le ministru, nu-l simțiți? Și în aceste grele zile de încercare v-ați depărtat de popor și nu socotiți de datoria d-voastră să convocați Sobrania Națională? Un asemenea dispreț față de cele mai mari instituții ale statului nu s'a mai văzut nicăeri în lume, și aceasta este în gradul cel mai înalt fatal.

Cu durere în suflet constatăm că v-ați pus în fața unui fiasco al politicii d-voastră internă și externă; dezorganizația întregii vieți economice și politice, care ne umple de teamă și groază și care ne pogoară autoritatea de Stat în fața lumii din afară. Presa germană vă gădilă și vă laudă, că prin „condominium“ ați realizat visul național pentru unirea națională, iar noi vă spunem că sunteți o armă ascultătoare în mâinile imperialismului german

Ca reprezentanți ai poporului, noi ne ridicăm glasul în semn de protestare contra întregului sistem de conducere pe care ați reușit să-l creați mulțumită împrejurărilor exclusive și jugului stărei de război pe care l-ați pus pe grumazul poporului căruia i-ați smuls toate libertățile și drepturile pentru manifestarea și acțiunea lui politică contra conducerii politice externe prin care a fost înjosită țara și independența ei pusă în grea cumpănă și con-

tra neauzitei încăpățănări cu care continuați să țineți puterea și să știrbiți interesele poporului

În numele poporului bulgar declarăm că nu trebuie ca d-voastră să mai conduceți în chip samovolnic nici măcar o singură zi fără parlament, o datorie poruncitoare vă impune de a-l convoca fără întârzare. Poporul bulgar este înșelat, drepturile lui sunt călcate în picioare, interesele lui sunt primejduite și d-voastră sunteți datori să vă retrageți pentru a încredința soarta lui în alte mâini, cari să-i restabilească toate libertățile cetățanești și politice.

Nu trebuie să uități, că aceasta trebuie să o faceți de mai înainte. A fost o vreme când dimisia d-voastră putea să aducă un bine poporului bulgar. Dacă nici astăzi nu puteți să vă scăpați de gândul că singur sunteți alesul istoriei ca să conduceți soarta poporului, și dacă continuați să vă încăpățânați și să vă conduceți de patimi de partid, poporul bulgar

va ști că d-voastră cu conștiință primejduiți interesele lui și îi pregătiți un viitor pe care nu-l merită.

Marea și extrema nevoie de liniștire a țării și garantarea independenței ei multilaterale, în fine, cere să ascultați cu supunere glasul nostru. El nu se ridică pentru dragul intereselor noastre particulare, ci din simțământul de sinceritate față de popor și față de viitorul pus în mâna noastră.

Grupa parlamentară a partidului socialist-democrat-muncitoresc-unit.

Sofia, 25 (st. n.) Maiu 1918.

*

Căderea guvernului Radoslavov

Nauen 4/17 VI 1918. Sofia 16 Iunie.— Ministrul președinte Radoslavov a înmănat regelui demisia cabinetului. Regele a primit dimisia și a însărcinat pe miniștrii să conducă mai departe afacerile până la formarea unui nou cabinet.

Nauen 5|18|VI|1918. — Retragerea cabinetului bulgar Radoslavov întâlnește în presa germană o primire absolut liniștită. Ziarele recunosc strălucitele succese pe cari le-a obținut Radoslavov pentru țară sa, prin înțeleapta și fidelă politică a alianței cu Puterile Centrale. Ele exprimă în mod unanim ferma convingere, că retragerea nu va aduce după ea nici o schimbare în politica externă bulgară. Chiar și adversarii politici ai lui Radoslavov sunt partizani ai alianței politice de până acum. De aceea urmașul oricărui partid i-ar aparține, va menține probatele direcții ale acestei politici. „Vossische Zeitung“ spune: „în afară de faptul că există tratate și că fraternitatea de arme cu Puterile Centrale s'a săpat adânc în conștiința poporului bulgar prin sângele vărsat în comun, Regele care cu dreptul se bucură de reputația unuia din cei mai mari diplomați de acum, nu va chema nici un ministru, care ar putea să aducă o altă politică externă,

decât acea pe care el împreună cu Radoslavov a urmat-o până acum spre binele națiunii bulgare“. Și „Berliner Tageblatt“ accentuiază că „orice cabinet ar veni în locul guvernului lui Radoslavov, va trebui să considere ca sarcină principală continuarea tratativelor ce rezultă din pacea dela București“.

Nauen 7|20|VI|1918. — D. Malinov, adversarul politicei lui Radoslavov și acela care i-a provocat căderea, a fost definitiv însărcinat de Regele Bulgariei cu constituirea noului minister.

Din Ziarul „Neamul Românesc“ din 8|VI|1918:

După ziarul unguresc „Az Est“, schimbarea ministerială din Bulgaria a fost adusă de dimisia lui Dobre Petco, Ministrul de Lucrări Publice și a colegului său dela Căile Ferate, ambii stambuloviști. Nu-i mulțumea politica lui Radoslavov și pentru atitudinea acestuia în chestia Dobrogii.

2/2

ANTICARIAT
Tg. Mureș
LEI 2.50

D

